

Oros Bugár Anna – Vančo Ildikó – Kozmács István

Szlovák nyelvvel kapcsolatos attitűdök az alsó tagozaton. Országos felmérés eredményei a szlovákiai magyar iskolákban

Bevezetés

„A magyar iskolában nem tanulnak meg szlovákul.”, „Már eleve úgy jönnek az iskolába, hogy utálják a szlovákokat.”, „A magyar iskolának nem érdeke megtanítani a gyerekeket szlovákul.”, „Bezzeg angolul tudnak, mert azt jobb módszerekkel tanítják.” – Ilyen és ehhez hasonló vélekedések mindennaposak a szlovákiai magyar közösségben. Bár ezek a szállóigeként terjedő kijelentések sokszor sarkosak, és inkább csak érintik a valóság egy szeletét, kétségtelen, hogy az elmúlt harminc év egyik legégetőbb és legaktuálisabb kérdése a magyar kisebbség számára a szlovák nyelv oktatása és elsajátítása.

A Szlovák Köztársaság Iskolaügyi, Kutatási, Fejlesztési és Ifjúsági Minisztériuma, felismerve, hogy az oktatás minősége a pedagógusokkal kezdődik, pályázatot hirdetett meg azoknak a felsőoktatási intézményeknek, amelyek magyar iskolák számára képeznek pedagógusokat. A cél: megújítani és fejleszteni a leendő szlovák nyelvet oktató tanítók és tanárok egyetemi képzését.

A Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Karának projektje elnyerte a minisztérium támogatását, amelynek keretében a 2024/25-ös és a 2025/26-os tanév során tantárgy- és tananyagfejlesztés valósul meg a tanítóképzős hallgatók felkészítése számára. A projekt háttéréről és részletes menetéről a *Katedra* korábbi számában olvashattak. Jelen írásunkban a projekt keretében végzett egyik alapkutatásunk eredményeiről számolunk be, ismertetve a nyelvi attitűdvizsgálat során kapott adatokat.

Nyelvi attitűdök

Az *attitűd* kifejezés gyakran használt fogalom a társadalomtudományi kutatásokban. Olyan hajlamként értelmezhető, amely mentén az egyén kedvezően vagy kedvezőtlenül viszonyul egy adott – fizikai vagy absztrakt – tárgyhöz, személyhez, intézményhez vagy eseményhez. Az attitűd olyan mentális beállítottság, amelynek a kialakulása elsősorban három fő forrásra vezethető vissza: a kognitív komponensre (mit gondolunk az adott dologról), az affektív komponensre (milyen érzéseket társítunk hozzá), valamint a viselkedési komponensre (milyen korábbi tapasztalataink vagy konkrét cselekvéseink kapcsolódnak az adott tárgyhöz) (lásd Ajzen, 1991, 2001). A szociolingvisztika számára különösen érdekesek a nyelvi attitűdök, vagyis az egyén összetett viszonyulásai egy adott nyelvhez, valamint a nyelvet képviselő beszélőközösséghez. A nyelvtanulás során a tanuló nyelvelsajátítás iránti motivációja nagymértékben ezekből a nyelvi attitűdökből táplálkozik (vö. Gardner, 1985). Az idegennyelv-oktatás vonatkozásában Dörnyei három különböző típusú tanulói motivációt különít el, amely befolyásolja az osztálytermi nyelvelsajátítás eredményességét, ezek pedig a következők: nyelvi szint, tanulói szint és a tanulási környezet szintje. A nyelvi szintű motivációhoz kapcsolódnak a célnyelvi kultúrához és közösséghez való irányultság és a célnyelv elsajátításával járó előnyök. A tanulói szint a tanuló személyiségjegyeit és az ebből következő motivációkat foglalja magába, konkrétan a nyelvtanuló teljesítményvágyát és az önbizalmát. Az utolsó szint

a tanulási szituáció szintje, amelyben a következő területek jelennek meg: a tananyag, a tanmenet, a tanítási módszerhez és a feladatokhoz kapcsolódó motiváció. Mindezt befolyásolja a tanár iránti viszony, az ő tetszésének az elnyerése, valamint a csoportra jellemző motivációs összetevők, a jutalom- és célrendszer, a csoportkohézió (Dörnyei, 1996). További jelentős affektív tényezőként fontos megemlíteni a szülők nyelvtanulás és célnyelvi közösség iránti attitűdjeit, amelyek szintén nagyban befolyásolják a gyermek nyelvelsajátításának az eredményességét (lásd Larsen-Freeman–Long, 1991).

Kiindulva az alsó tagozat tudatosító, attitűdformáló, szokásalakító tevékenységéből, fontosnak láttuk feltárni a kisiskolás gyermekek nyelvekkel kapcsolatos attitűdjeit. Az alsó tagozatos tanulók attitűdjei komplex módon, a család, az iskola, a kortársak, a személyes tapasztalatok és a pedagógiai módszerek együttes hatására alakulnak ki. Az iskola légköre kiemelt szerepet játszik a pozitív vagy negatív attitűdök kialakításában vagy megerősítésében, melyek a gyermek számára idősebb korban is meghatározók lehetnek. A nyelvek iránti pozitív attitűd magában foglalja a kulturális sokféleség tiszteletben tartását, a nyelvek és kultúrák iránti érdeklődést és kíváncsiságot.

A kutatás előzményei és módszerei

Kutatócsoportunk egyik célkitűzése az volt, hogy feltérképezze a magyar anyanyelvű, magyar tanítási nyelvű alapiskolákba járó alsó tagozatos tanulók szlovák nyelv iránti attitűdjeit. Az erről való tudás elengedhetetlen kiindulópontot jelent a nyelvtanítási módszerek fejlesztéséhez. Az országos szintű felmérés nem csupán a projekt induló szakaszát jelentette, hanem egyben arra a kutatási hiányra is reflektált, hogy a magyar kisebbség körében eddig nem készült a témában átfogó, reprezentatív vizsgálat.

A kisdíákok nagy számú bevonása kizárólag a kérdőíves adatgyűjtés módszerével bizonyult megvalósíthatónak. Kutatásunk ebből a szempontból úttörőnek tekinthető, hiszen jelenleg nem ismerünk olyan hazai vizsgálatot, amely kisiskolás korú adatközlőkkel alkalmazta volna a kérdőívet. A felmérés minden iskolában az iskola vezetésének a beleegyezésével valósult meg, kutatásunkat a Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Etikai Bizottsága az UKF/370/225/191013:003 számú határozatában hivatalosan is jóváhagyta.

Kutatócsoportunk összesen 14 alapiskola 995 diákját vonta be a vizsgálatba Szlovákia nyugati, középső és keleti magyarlakta régióiból (l. 1. táblázat).

Iskola	Adatközlők száma (N)	(%)
Nyugat-Szlovákia		
1. Deáki	22	2,21
2. Párkány	107	10,75
3. Naszvad	60	6,03
4. Hetény	59	5,93
5. Dunaszerdahely	132	13,27
6. Pozsony	85	8,54
7. Tejfalú (Somorja)	55	5,53
8. Gímes	5	0,50
Közép-Szlovákia		
9. Rimaszombat	70	7,04
10. Tornalja	119	11,96
Tornalja – R*	46	4,62
Kelet-Szlovákia		
11. Boly	35	3,52
12. Szepsi	78	7,84
13. Királyhelmec	78	7,84
14. Dernő – R*	44	4,42
Összesen	995	100,00

1. táblázat: Az adatközlők számának megoszlása a kutatásba bevont oktatási intézmények szerint

Évfolyam	(N)	(%)
2	264	26,53
3	271	27,24
4	279	28,04
5	181	18,19
Átlag	248,75	

2. táblázat: Az adatközlők évfolyam szerinti megoszlása

Az első osztályosokat kihagytuk az adatgyűjtésből, mivel ők túl fiatalnak bizonyultak a kérdőív önálló kitöltéséhez. A 2., 3. és 4. évfolyamos tanulókon kívül, ahol lehetőségünk nyílt rá, az 5. osztályosokat is bevontuk a felmérésbe (l. 2. táblázat), hogy képet kapjunk a felső tagozat kezdetén esetlegesen bekövetkező változásokról. Az adatközlők 47,64%-a (474 diák) volt fiú, és 52,26%-a (520 diák) lány.

Kutatási célunk eléréséhez a 7–11 éves korosztály nyelvi és kognitív szintjéhez igazított, vizuálisan is vonzó kérdőívet állítottunk össze. Megjegyzendő, hogy minden esetben egyszerűsítettük a komplexebb fogalmakat, válaszlehetőségeket, hogy a tanulók számára érthetőek legyenek a kérdések, számunkra pedig operacionalizálhatók legyenek a válaszok. A kitöltést osztályonként kutatócsoportunk tagjai személyesen segítették: a kérdéseket egyenként felolvastuk, szükség esetén értelmeztük, és végig felügyeltük a válaszadás folyamatát, biztosítva az anonimitást és a válaszok érvényességét. A kérdőív első része tartalmazta az attitűdfelmérést, zárt (előre megadott válaszlehetőségekkel) és félig nyitott (szöveges válasszal kiegészítést igénylő) kérdésekkel. Írásunk következő részében a zárt kérdések összesített eredményeit mutatjuk be. Kérdőívünk második része egy produktív, szövegalkotási feladat volt, amelynek eredményei a *Katedra* következő számában lesznek olvashatók.

A felmérés eredményei

A szlovák nyelv iskolán kívüli használata

* A kutatás jellegéből adódóan lehetőségünk nyílt két iskolában kizárólag roma etnikai háttérű diákok látogatta osztályok felmérésére. Jelen tanulmányban azonban ezen alcsoport válaszait külön nem elemezzük.

A tanulóknak négy eldöntendő (Igen–Nem) kérdést tettünk fel annak a feltérképezésére, hogy a szlovák nyelv hol és milyen mértékben van jelen az iskolán kívüli életükben. A kérdéseket és az azokra adott válaszokat a 3. táblázat szemlélteti.

N = 995	Igen		Nem	
	N	(%)	N	(%)
<i>Vannak szlovák nyelvű barátaid?</i>	499	50,15	492	49,5
<i>Vannak szlovák családtagjaid?</i>	374	37,59	621	62,41
<i>Te szoktál szlovákul beszélgetni az iskolán kívül?</i>	575	57,79	416	41,81
<i>Jársz olyan szakkörre, ahol szlovákul is beszélgetnek?</i>	331	33,27	663	66,63

3. táblázat: A szlovák nyelv jelenléte a tanulók iskolán kívüli életében

A válaszok között nagy egyéni eltérések mutatkoztak, de általánosságban elmondható, hogy a tanulók szűkebb környezete túlnyomórészt magyar nyelvű. A szlovák nyelvű szociális háló azonban mind a családon belül (az adatközlők valamivel több mint egyharmadánál), mind a tágabb ismeretségi körökben is megjelenik. A kapott adatok jól mutatják, hogy téves az a feltételezés, miszerint a szlovákiai magyar gyermekek többsége a szlovák nyelvtől elszigetelten él.

Ugyanakkor arra is szeretnénk felhívni a figyelmet, hogy az iskolán kívüli egyéb szervezett tevékenységsorán (*Jársz olyan szakkörre, ahol szlovákul is beszélgetnek?*) a tanulók nagy része nem kerül kapcsolatba a szlovák nyelvvel mint szervezett foglalkozásokon használt közvetítő eszközzel. Ugyanakkor szignifikáns különbségek mutatkoztak az egyes iskolák között: míg a nyugati régiók és városok iskoláinak tanulói gyakrabban válaszoltak *Igen*-nel (a fővárosban ez az arány elérte a 73%-ot), addig a keleti régiók és falvak iskoláiban általában is alacsonyabb az iskolán kívüli szakkörök látogatottsága.

A szlovák nyelvvel és nyelvtanulással kapcsolatos érzések

A kérdőív következő kérdéscsoportja a szlovák nyelvhez, illetve a szlováknyelv-oktatás megítéléséhez kapcsolódott, az alábbi kérdéseket tettük fel: *Tetszik neked a szlovák nyelv?*; *Szereted használni a szlovák nyelvet?*; *Szereted a szlovákórát?*; *Szerinted jó, hogy tanulsz szlovákul?* A tanulók három válaszlehetőségek közül választhattak: *Igen*, *Egy kicsit*, *Nem*.

A válaszadási mintázat alapján általánosságban elmondható, hogy az *Igen* és az *Egy kicsit* válaszok aránya minden kérdés esetében meghaladta a válaszadók kétharmadát. A nemleges válaszok aránya egyik kérdésnél sem érte el a 20%-ot. Az alábbiakban kérdésenként, évfolyam szerinti bontásban mutatjuk be a válaszok alakulását.

a.) *Tetszik neked a szlovák nyelv?*

A kérdés a kisdíákok szubjektív érzelmi viszonyulását hivatott feltérképezni. A *tetszik* kifejezés egyszerű, a korosztály számára könnyen értelmezhető, ugyanakkor összetettebb élményeket és attitűdöket is tükrözhet, amelyek a célnyelvhez való viszonyulás mélyebb rétegeit érintik.

Évfolyam	2.		3.		4.		5.	
	(N)	(%)	(N)	(%)	(N)	(%)	(N)	(%)
<i>Igen</i>	142	53,79	144	53,14	116	40,14	63	34,81
<i>Egy kicsit</i>	100	37,88	97	35,79	134	46,37	86	47,51
<i>Nem</i>	21	7,95	28	10,33	39	13,49	32	17,68

Nincs válasz	1	0,38	2	0,74	0	0	0	0
Összesen	264	100	271	100	289	100	181	100

4. táblázat: A szlovák nyelv iránti tetszési viszonyulás évfolyamonként

Ahogy azt a 4. táblázat adatai is szemléltetik, a 2. és 3. osztályos tanulók körében az *Igen* válaszok aránya eléri az 53%-ot, és ezekben az évfolyamokban a legalacsonyabb a *Nem* választ megjelölők aránya is (7,95% és 10,33%). Láthatjuk, hogy a 4. évfolyamban a szlovák nyelv iránti pozitív viszonyulás csökken: az *Igen* válaszok aránya itt már csak 40,14%, míg az 5. osztályban 34,81%-ra esik vissza. A *Nem* választ adók aránya szintén az 5. évfolyamban a legmagasabb (17,68%), ugyanakkor az *Egy kicsit* választ jelölők aránya szintén a két felsőbb évfolyamban a legmagasabb (46,37% és 47,51%), ami árnyaltabb, ambivalens viszonyulásra utalhat.

b.) Szeretted használni a szlovák nyelvet?

A következő kérdés már a tanulók szlovák nyelvű kommunikációval kapcsolatos élményeit és érzéseit vizsgálta. A kérdőív kitöltése során a következő magyarázattal egészítettük ki: „Gondoljotok arra, hogy milyen érzések van, amikor szlovákul beszéltek – akár a szlovákórán, akár azon kívül.”

Évfolyam	2.		3.		4.		5.	
	(N)	(%)	(N)	(%)	(N)	(%)	(N)	(%)
<i>Igen</i>	100	37,88	122	45,02	110	39,43	58	32,04
<i>Egy kicsit</i>	118	44,70	103	38,01	119	42,65	80	44,20
<i>Nem</i>	46	17,42	44	16,24	50	17,92	43	23,76
Nincs válasz	0	0	2	0,74	0	0	0	0
Összesen	264	100	271	100	279	100	181	100

5. táblázat: A szlovák nyelv használatának kedveltsége évfolyamonként

Az 5. táblázatban bemutatott adatok a válaszok hasonló tendenciáját mutatják, mint az előző kérdés esetében, azonban az évfolyamonkénti megoszlás itt árnyaltabban alakul. A szlovák nyelv használata a 3. osztályosok körében a legkedveltebb (45,02%), míg a 2. osztályos tanulók esetében – feltehetően a kevesebb nyelvhasználati élmény miatt – ezúttal ez az arány alacsonyabb (37,88%). A pozitív értékelések aránya az 5. osztályra csökken (32,04%), miközben ugyancsak ebben az évfolyamban a legmagasabb a nemleges válaszok aránya is (23,76%).

c.) Szeretted a szlovákórát?

Ezzel a kérdéssel a kisdíjakos intézményes keretek között zajló szlováknyelv-oktatással kapcsolatos érzéseit kívántuk feltérképezni. Fontos megjegyezni, hogy az általunk látogatott iskolák többségében az alsó tagozatos osztályokban ugyanaz a pedagógus tanítja a legtöbb tantárgyat, beleértve a szlovák nyelvet is. Mindössze két olyan iskola volt, ahol a szlovákórát külön, szaktárgyi képzettséggel rendelkező vagy a tantárgy iránt különösen érdeklődő pedagógus tartotta több osztálynak is.

Évfolyam	2.		3.		4.		5.	
	(N)	(%)	(N)	(%)	(N)	(%)	(%)	(N)
<i>Igen</i>	163	61,74	138	50,92	120	43,01	72	39,78

<i>Egy kicsit</i>	67	25,38	89	32,84	99	35,48	71	39,23
<i>Nem</i>	34	12,88	43	15,87	60	21,51	38	20,99
Nincs válasz	0	0	1	0,37	0	0	0	0
Összesen	264	100	271	100	279	100	181	100

6. táblázat: A szlovákórák népszerűsége évfolyamonként

A 6. táblázat szemlélteti, hogy a szlovákórák népszerűsége az évfolyam előrehaladtával fokozatosan csökken. Míg a 2. osztályosok 61,74%-a egyértelműen kedveli a szlovákórát, az 5. osztályban ez az arány már csak 39,78%. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy a szlovákórát kifejezetten nem kedvelők aránya a két felsőbb évfolyamban is 20% körül marad. A kapott adatok a szlovák nyelvvel kapcsolatos érzelmi viszonyulásról, a használat élményéről és az iskolai oktatás elfogadottságáról mutatnak komplex képet. Általános tendenciaként megfigyelhető, hogy az *Igen* válaszok aránya csökken, míg a *Nem* és az *Egy kicsit* válaszok aránya növekszik. Vagyis az első élmények pozitívabb képet mutatnak, az alsó osztályokban az alsó tagozatos tanító személye meghatározó. A későbbi évfolyamok mutatják a motiváció bizonyos mértékű átalakulását. Ez a folyamat azonban, figyelembe véve az életkori sajátosságokat, a tananyag mennyiségének a növekedését és a játékos, élményalapú tanulás háttérbe szorulását jelenlegi oktatási rendszerünkben, nem tekinthető sem meglepőnek, sem kiugróan negatívnak.

A „tetszik” és a „szeretem használni” válaszok közötti különbségek kapcsolata esetében a következő megállapítások tehetők. A tetszés, ami érzelmi azonosulást jelent, a 2–3. évfolyamban magasabb, mint a használat szeretete. Tehát a nyelvet kedvelhetik anélkül, hogy örömmel használnák – ami arra utal, hogy az iskolán kívül a nyelv használata vagy kevés esetben fordul elő, vagy negatív élmények társulhatnak hozzá. A 4–5. évfolyamban mindkét mutató csökken, de a „szeretem használni” válaszok jobban megtartják arányukat, ami utalhat a funkcionális motivációra: nem feltétlen örömből, de a tanulók egy része elkezd értelmezni a nyelvet „hasznosként”. Erre utalnak a következő kérdés válaszai is.

d.) *Szerinted jó, hogy tanulsz szlovákul?*

A kérdés célja az volt, hogy a kisdíákokat egyfajta objektívabb nézőpontból szólítsuk meg: mit gondolnak a szlovák nyelv tanulásának a hasznosságáról és szerepéről. Arra voltunk kíváncsiak, mennyire látják az államnyelv-elsajátítás jelentőségét a saját életükben. A kérdés objektív mivoltából kifolyólag ezúttal lehetőségük volt a *Nem tudom* válaszlehetőség megjelölésére.

Évfolyam	2.		3.		4.		5.	
	(N)	(%)	(N)	(%)	(N)	(%)	(%)	(N)
<i>Igen</i>	202	76,52	204	75,28	207	74,19	135	74,59
<i>Nem tudom</i>	42	15,91	41	15,13	55	19,71	30	16,57
<i>Nem</i>	19	7,20	25	9,23	17	6,09	15	8,29
Nincs válasz	1	0,38	1	0,37	0	0	1	0,55
Összesen	264	100	271	100	279	100	181	100

7. táblázat: A szlovák nyelv-tanulás hasznosságának megítélése évfolyamonként

Úgy véljük, hogy az erre a kérdésre adott válaszok számítanak a legrelevánsabbnak és egyben a legtanulságosabbnak. A 7. táblázat adatai azt mutatják, hogy a szlovák nyelv-oktatás megítélése pozitív, és ez az attitűd az évfolyamok között lényegében stabil marad. Az adatközlők mintegy 75%-a minden vizsgált osztályban egyetértett azzal, hogy hasznosnak tartja

az államnyelv tanulását – még akkor is, ha a korábbi, inkább szubjektív érzésekre vonatkozó kérdésekre ennél alacsonyabb arányban adtak egyértelműen pozitív választ. A nemleges válaszok aránya egyik évfolyamban sem éri el a 10%-ot. Ez arra utal, hogy a tanulók képesek értékelni a nyelvtanulás gyakorlati jelentőségét, még akkor is, ha az élményszintű kötődésük a nyelvhez kevésbé erős.

Más nyelvek és azok tanulása iránti általános attitűdök

Vizsgálatunkban arra is kíváncsiak voltunk, hogyan viszonyulnak a tanulók általában a nyelvtanuláshoz, különösen a szlovákkal gyakran összevetett angol nyelvhez. Ez utóbbi jelenleg a legmagasabb presztízzsel bíró világnyelv, és már egészen fiatal kortól része a tanulók mindennapjainak. Fontos azonban megemlíteni, hogy a legtöbb iskolában csak az alsó tagozat 3. évfolyamától kezdődően tanulnak a tanulók szervezett keretek között, kötelező jelleggel angolul.

Feltettük a kérdést: „*Szeretsz a magyaron és a szlovákon kívül más nyelveket tanulni?*”, amelyre a tanulók 77,7%-a válaszolt igennel, 8,5%-uk nemmel, míg 13,5%-uk jelölte meg a *Nem tudom* opciót.

A „*Tetszik neked az angol nyelv?*” kérdés esetében még magasabb, 84,2%-os *Igen* válaszarányt kaptunk, míg a *Nem* választ a tanulók 14%-a jelölte meg. Ez az eredmény egyértelműen az angol nyelv népszerűségét tükrözi. Ugyanakkor megjegyzendő, hogy ennél a kérdésnél kizárólag *Igen* és *Nem* válaszlehetőséget adtunk meg, így a válaszok nem hasonlíthatók össze közvetlenül a szlovák nyelv iránti attitűdöt vizsgáló kérdéssel, ahol egy árnyaltabb kategória (*Egy kicsit*) is szerepelt. Az évfolyamonkénti bontás alapján elmondható, hogy az angol nyelv iránti szimpátia fokozatosan nő a korosztállyal: az *Igen* [tetszik] választ megjelölők aránya a 2. osztályban 74,62%, a 3. osztályban 85,61%, a 4. osztályban 88,89%, míg az 5. osztályban 88,4% volt. Ez a szlovák nyelv esetében éppen fordítottnak figyelhető meg.

A tanulók a „*Szerinted jó, hogy tanulsz angolul?*” kérdésre hasonlóan pozitívan, 82,4%-ban igenlően válaszoltak. Csupán 6%-uk jelölte meg a *Nem* választ, és 10,5%-uk pedig a *Nem tudom* opciót.

Összegzés

Felmérésünk empirikus eredményei cáfolják azt az elterjedt vélekedést, miszerint a magyar ajkú gyerekek már az iskolakezdekéskor negatívan viszonyulnak a szlovák nyelvhez. Eredményeink éppen arra utalnak, hogy a korai tanulói attitűdök túlnyomórészt pozitívak, ugyanakkor az évfolyam előrehaladtával megfigyelhető a kezdeti lelkesedés enyhe visszaesése.

A vizsgált kérdések alapján kirajzolódik egy jól körülhatárolható tendencia a szlovák nyelvhez való viszonyulásról az alsó tagozatos tanulók körében:

1. A pozitív attitűd folyamatosan csökkenő tendenciát mutat az évfolyam előrehaladtával.
2. A szlováknyelv-tanulás hasznosságának a megítélése viszont stabilan magas. A tanulók körülbelül háromnegyede (74–76%) minden évfolyamban úgy gondolja, hogy jó, hogy tanul szlovákul, még akkor is, ha élményszinten már kevésbé pozitívan viszonyulnak a nyelvhez vagy az órákhoz.
3. A tanulók már kisiskolás korban képesek különválasztani a racionális hasznosságot az érzelmi tényezőktől. Az adatok azt mutatják, hogy akkor is elismerik a nyelvtanulás

szükségességét, ha az órák nem mindig okoznak örömet, vagy ha magát a nyelvet nehéznek találják.

4. Az *Egy kicsit* válaszok arányának emelkedése az ambivalens attitűdöket jelzi. A tanulók jelentős része a felsőbb évfolyamokban sem elutasító, hanem inkább bizonytalan vagy vegyes érzésekkel viszonyul a szlovák nyelvhez és annak tanításához.

Összességében kutatásunk eredményei azt mutatják, hogy míg a szlovák nyelv tanulásának az érzelmi megítélése az életkor előrehaladtával változik, a nyelvtanulás fontosságába, értelmébe vetett hit meglepően stabil. Ez lehetőséget teremt a nyelvpedagógia számára, hogy a pozitív tanórai élmények és sikerélmények erősítésével a tanulók érzelmi attitűdjét is javítsa.

Némileg eltérő képet mutatnak az angol nyelvre vonatkozó adatok, melyek megerősítik, hogy az angol nyelv már kisiskolás korban is nemcsak magas presztízssű, de a tanulók számára érzelmileg is vonzóbb és motiválóbb, mint a szlovák – különösen a felsőbb évfolyamokban. Ennek okát az eltérő követelményrendszerben és a nyelvpedagógiai módszerek különbségében látjuk. A nyelvpedagógiai gyakorlat számára ez azt jelzi, hogy a szlovák nyelv tanulásának a motiválásához másféle, célzott stratégiákra is szükség lehet.

Ehhez megfelelő kiindulópontot ad, hogy a tanulók évfolyamtól függetlenül felismerik az államnyelv elsajátításának az értékét és előnyeit. Az oktatásnak éppen ezért arra kell törekednie, hogy ezt a belátást autentikus nyelvhasználati sikerélményekkel egészítse ki, melyekhez a tanulók pozitív érzéseket társíthatnak. Emellett kiemelten fontos, hogy a tanulók elsajátítsák azokat a – elsősorban kommunikációs kompetenciához tartozó – készségeket és stratégiákat, amelyek a sikeres nyelvelsajátítást segítik.

A nyelvtanulást érdemes olyan tágabb keretbe helyezni, ahol a nyelv nem cél, hanem eszköz: az ismeretszerzés, a közös gondolkodás és a cselekvés eszköze. Mindezek fényében fontosnak tartjuk olyan módszertani megoldások alkalmazását, amelyek hosszú távon is fenntartják a motivációt és elősegítik a nyelvhasználatához kapcsolódó pozitív élményeket. A nyelvelsajátítás természetes folyamatainak támogatása érdekében lehetőségként kiemelnénk többek között a CLIL-módszerek beemelését az oktatási gyakorlatba. A CLIL (Content and Language Integrated Learning) tartalomalapú nyelvoktatás, amelyben egyes tantárgyak vagy témakörök tanítása a célnyelven történik. A módszer különösen jól alkalmazható a kisiskolás korosztály esetében, mivel a természetes nyelvelsajátítás és a világról való új ismeretszerzés folyamataira épül (l. Sárvári, 2014). Ezen kívül hangsúlyos figyelmet kell fordítani többek között a kommunikációs gátak leküzdésére irányuló kompenzációs stratégiákra, a nyelvi szorongás csökkentésére, a kiejtés és beszédprodukció fejlesztésére, a beszéd közbeni megakadások kezelésének a technikáira, valamint a metanyelvi tudatosság és önmonitorozás fejlesztésére.

Az egyes régiók és iskolák látogatása során tapasztaltuk, hogy jelentős egyéni különbségek mutatkoznak a tanulók között, amelyeket a családi környezet és a települési lehetőségek befolyásolnak. Ennek következtében a gyermekek eltérő mennyiségű és minőségű szlovák nyelvi inputhoz jutnak, amit az oktatásnak nem elég tudatosítani, hanem ki is kell használnia: a tanulók aktuális passzív és aktív nyelvtudására egyaránt alapozva kell építeni.

A tanulmány bírálati folyamaton ment keresztül.

Felhasznált irodalom

Ajzen, Icek (1991): *The theory of planned behavior*. In: Organizational Behavior and Human Decision Processes, 50. évf., 2. sz., 179–211.

Ajzen, Icek (2001): *Nature and operation of attitudes*. In: Annual Review of Psychology, 52. évf., 1. sz., 27–58.

Dörnyei Zoltán (1996). Motiváció és motiválás az idegen nyelvek tanításában. In: Modern Nyelvoktatás, 2. évf., 4. Sz., 5–21.

Gardner, Robert C. (1985): *Social psychology and second-language learning: The role of attitudes and motivation*. London, Edward Arnold.

Larsen-Freeman, Diane–Long, Michael H. (1991): *An introduction to second language acquisition research*. London – New York, Routledge, url: https://www.academia.edu/35697662/Diane_Larsen_Freeman_Michael_H_Long_An_introduction_to_second_language_acquisition_research_Longman_1991_ (Letöltés ideje: 2025. június 26.)

Sárvári Tünde (2014): *A CLIL módszer alkalmazási lehetőségei a kisiskoláskori német mint idegennyelv-tanításban*. In: Módszertani közlemények, 54. évf., 2. sz., 49–66.